List 50.

NOVICE

Tečaj XLII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 10. decembra 1884.

Obseg: O gozdnih mejnikih ali presekah. — Umetni gnoj. (Dalje.) — Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati? (Dalje.) — Stosmajerjev govor pri otvorenji galerije slik v Zagrebu 9. t. m. — Deželni zbor kranjski. — Zamet v stepah. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O gozdnih mejnikih ali presekah.

Če kupiš travnik ali njivo, skrbeti ti je v prvi vrsti, da se prepričaš, ali so mejniki na pravem mestu in v dobrem stanu. Če ti je kaj dvomljivega, pokličeš mejaša, da vredita to stvar, kajti drugače se lahko zgodi, da mejaš mejnike prestavi v tvojo škodo, in ti imaš, preden potem prideš z mejniki na čisto, denarno zgubo in zraven ti še kos travnika ali njive odletí.

Ko so bili pred 15—20 leti gozdi od grajščin na opravičene oddeljeni, napravile so se preseke in tam, kjer so grajščinski gozdi na one opravičenih mejili, so postavile grajščine kamnite mejnike. Grajščine tudi skrbijo, da se preseke ne zarastejo, zato jih na vsake tri leta trebijo.

Ravno tako bi moralo biti pri gozdu opravičenih, in sicer tam, kjer gozdi ene vasi na drugo vas mejijo. Na te glavne preseke bi se morali postaviti kamniti mejniki in jih vsakih 5—6 let iztrebiti.

Pa temu ni tako. Ko so opravičeni dobili gozde v last, planili so v nje, se okoristili z lesom, vse drugo jih je malo ali nič brigalo.

Znani so gozdi, katerih so lastniki občani iz večih vasi, torej niso še na posamezne razdeljeni. Preseke v teh gozdih so tako zaraščene z drevjem, da le še oni, kateri so bili pri oddelitvi gozda za figurante, vedó nekoliko, kje se preseke nahajajo.

Po postavi so zavezane navedene vasi, imeti gozdne varuhe, katere morajo sami plačevati. Ker gozdnim varuhom niso znane preseke, se je uže večkrat primerilo, da so zasačili tatove, jih ovadili županstvom, kasneje pa niso mogli dokazati, v katerem gozdu so dotični les posekali, tatovi bili so oproščeni in se v pest smejali.

Poznamo tudi gozde, kateri so na 200 opravičenih posestnikov razdeljeni, to se pravi, vsakemu je bil en gozdni delež odkazan. Ob času delitve napravile so se med posameznimi gozdnimi deleži male preseke in tiste s količki zaznamovale. Posestniki só tudi tukaj večino drevja posekali, preseke so se v malo letih zarastle, kolci segnili, in če danes vprašaš posamesne opravičene, kje so njihovi gozdni deli, ti bodo odgovorili, da ne vedó natanko in pristavili: „e, kaj zato, če ne vemo, vsaj gozd zdaj ni nič vreden, ko bode spet drevje zrastlo, naj ga pa nasledniki vnovič premeriti dajo.“

Tudi enaki gozdi so postavno primorani, imeti gozdne varuhe, katere plačujejo dotični posestniki. Prigodilo se je, da je gozdni čuvaj naletel na posestnika, ki je sekal hojo. Gozdni čuvaj bil je figurant pri delitvi gozda, je torej za mejnike ali preseke najbolje vedel, vplenil hojo in onega naznanil sodniji, ker je hotel hojo mejašu vkrasti.

Ta je ugovarjal, da je hojo v svojem delu posekal in zahteval komisijo. Komisija res pregleda in pokazalo se je, da je zatoženi vendar le v svojem gozdnem deležu sekal!

Prigodi se tudi, da en posestnik, kateri je primoran, svoj gozdni delež z drevjem nasaditi, to delo izvrši, pa mesto, da bi v svoj delež sadil, nasadi sosedu. H pregledu prideta oba in dokazano je, da je temu res tako.

Nekateri posestniki prodajajo svoje deleže. Novi posestnik gre v gozd, otrebi preseke med mojim in tvojim in postavi mejnike, kakor mu je drago.

Na ta način nastaja hudo sovraštvo med sosedi in traja tako dolgo, da s težkim telesnim poškodovanjem jenja.

Temu se dá v okom priti. Izsekajo naj se preseke in postavijo kamniti mejniki.

Kjer se preseke med skupnimi gozdnimi deli najajajo, naj se na kamnite mejnike vsekajo začetne črke dotičnih vasi. Kjer je pa gozd razdeljen na posamezne posestnike, naj vsak svojo preseko iztrebi, postavi kamnite mejnike, na katerih je poprej vsekal začetno črko svojega imena in hišno številko.

V brezsneženih zimah, zgodaj spomladi in pozno v jeseni bi se dalo to delo najlože dovršiti. Ne držite rok za hlačnim robom in poprimite se tega dela, katero je tolike važnosti in koristi edino le za vas.

Sramotno je, ako bodo morale tudi v tej reči politične oblasti vmes poseči in vas z grdo k temu poslu siliti. Pa je uže tako, če nima naš kmetovalec koj plačanega dela, najraji vse v nemar pusti, potem pa kriči, da se mu krivica godi, ako so oblastnije primorane, ga občutljivo za žilico potipati! P.

Umetni gnoj.

(Dalje.)

Umetni gnoj je posebno sposoben, da ž njim zanemarjeno posestvo v kratkem času zopet povzdignemo in zboljšamo in da posebno novine lahko dobro kultiviramo.

S pomočjo umetnega gnoja se lahko emancipiramo od navadnega, sicer dobrega kolobarjenja, ako nam kaka rastlina posebno velik dobiček prinaša in slednjič nam umetni gnoj tudi takrat koristi, kadar hočemo zaostalim kulturam na pomoč priti (naglavni gnoj).

Pri vsem tem moramo pa polja še z večjo pazljivostjo obdelovati, kakor sicer, to je, da globoko orjemo, pridno okopavamo in da pravilno sejemo, ne pregosto, ne preredko.

Kjer je drenaža potrebna, se mora poprej izpeljati, predno začnemo z umetnim gnojem. Se vé, da se ne sme tako štediti in misliti, da bo perišče take moke uže pomagalo. Čem finejši so te tvarine zmlete, tem hitrejše bodo koristile. Treba se je pa tudi prepričati, ali je res v kupljenem gnoju toliko procentov rastlinske hrane (na pr. v guano, toliko dušca in fosforove kisline), kolikor se nam je garantira.

Začnimo z neposredno (direktno) gnojilnimi tvarinami.

A. Kalijumove spojine.

Med tistimi prvinami, katerih rastlina neobhodno potrebuje, in katerih pogostoma zmanjka v zemlji, je tudi kalium (K). Uže davno dajemo tudi pri nas v pepelu precej kalija. Vsak vé, da pepél posebno deteljišču ugaja. Rastline ga vsrkajo kot žveplenokisli klorov kalij, soliterno-kisli in fosforokisli kalij. Najbolj pripraven jim je soliternokisli in fosforokisli kalium, ali navadno jim teh ne more ponuditi, ker bi bilo predrago; večidel se jim gnoji le z žveplenokislim ($K_2 SO_4$) in klorokaliumom (K Cl). Take solí se dobivajo na Avstrijskem v Kaluszu v Galiciji in na Nemškem v Stassfurthu (prov. Saksonsko). V Kaluszu se koplje sedaj samo še kainit ($K_2 SO_4 + Mg SO_4 + Mg Cl_2$). V Stassfurthu pa se dobí razun kainita še karnallit ($K Cl + Mg Cl_2$), polyhalit ($K_2 SO_4 + Mg SO_4 + Ca. O$), kieserit ($Mg SO_4$), sylvin (K Cl) in tahydrit ($Ca Cl_2 + Mg Cl_2$). Največ je karnallita, in ker ima ta veliko primesi, se mora še čistiti, posebno skrbno se skuša magnezijev klorec odstraniti, ker nekateri trdé, da je ta rastlinam škodljiv, čeravno to še ni dokazano. Večkrat se tudi kaliumov klorec še dalje preustroji v žveplenokisli kalijum, in ker je potem tudi bolj zgoščen, ima več % kalija (38 in 50—52%). Najbolj po ceni je pa kainit, ki se kar skopan zmelje in prodá, se ve da ima navadno le kakih 12 — 13% kalija in je za daljni transport nesposoben. Joh. Heilinger na Dunaji prodaja 100 kgr. žveplenokislega kalija (80% = 46% kalija) po 13 gld. in takega bi se porabilo 100—150 kgr. na oralo, ali okolo 200 kgr. na H. A., kainita pa je treba 200—500 kgr. na oralo.

Gnojenje s kalijem se je skoraj pri vseh rastlinah dobro obneslo, le krompir je imel manj skroba po kaliju, torej ni bil tako močnat, akoravno se ga je več pridelalo.

Zraven kalija se mora skoraj vedno zemlji tudi dušca (N) in fosforove kisline ($P_2 O_3$) podati, v tvarinah, katere bodemo še pozneje spoznali; le pri lupinah (Wolfsbohne) je bil največji vspeh na tistem zemljišči, kjer je bilo samo s kalijem gnojeno. Posebno očividno je to gnojenje koristilo ovsu, travam in detelji. Poskusi v vinogradih mi sicer niso znani, pa prepričan sem, da bi ravno tukaj kalijeve solí dobro ugajale, ker potrebuje trta veliko kalija. E. Mach pravi v svoji „Technologie des Weines“: „Die ausschliessliche Verwendung leicht löslicher, künstlicher Dünger hat sich im Weinbau im Allgemeinen nicht bewährt, wohl aber sind sie als Beidüngerschätzenswerth.“

B. Fosforove spojine.

Le mineralični fosfati in pa Spodium-Superphosphat sta prava specijalna gnoja, vsi drugi fosforovi gnoji pa imajo v sebi več ali manj duščevih spojin (guano, koščena moka itd.).

Mineralični gnoj za fosforovo kislino ($P_2 O_5$) se nahaja v večih krajih Evrope. Nekateri minerali te vrste obstojé iz okamnenih živalskih teles in se imenujejo Koprolithi. Za nas nimajo posebne važnosti, bolj pa se moramo zanimati za fosforite, to so minerali, katerih sostavni del je fosforokisli apnenec (Ca). ($Ca_3 (PO_4)_2$). Ti se nahajajo v naši bližini na Koroškem (Lavantthal), potem pa še na Českem ali v Jura-apnencu, ali pa v periodi krede. Najbolj so pa razširjeni po Ruskem, kjer jih je toliko, da bi baje lahko celo Evropo ž njimi tlakali. Vsaj bi se znabiti tudi pri nas kaj takega dobilo. — Gnojenje s takimi minerali nima sicer toliko vspeha, kakor se je od pričetka pričakovalo, ker je namreč fosforova kislina — čeravno jo je na pr. v koroških fosforitih 29—30% — v taki obliki, ali tako spojena, da je rastline ne morejo takoj porabiti. Tudi polivanje z žvepleno kislino (Aufschliessen) tukaj ne pomaga toliko, kakor pri koščeni moki, ker se fosforova kislina zopet združi z glino in železom v spojine, katere so slabo raztopljive.

Pravi se, da je šla fosforova kislina zopet nazaj (zurückgegangene Phosphorsäure). Vendar so najnovejši poskusi dokazali, da prvič navadni surovi fosforiti posebno v humoznih zemljah precej koristijo in da so drugič po „Extractionsmethode“ dobljeni superfosfati precej lahko raztopljivi in da imajo vsaj na pol tako vrednost kakor superfosfati iz koščene moke.

Spodium „superfosfat“ je žgana koščena moka, torej ne premore nič dušca (N). Dobi se iz tovarn za sladkor.

Oprane, mastí očiščene in zmlete kosti dajo koščeno moko (rohes Knochenmehl). Koščena moka ima kakih 21—24% fosforove kisline ($P_2 O_5$) in 3—4% dušca (N). Ker je tukaj fosforova kislina slabo raztopljiva, se bo korist gnojenja le počasi pokazala; ako se pa hoče hitrejša sredstva, se vzame ali sparjeno koščeno moko ali pa superfosfat.

(Dalje prihodnjič.)

Kako nam je sadno drevje na stalnem mestu pravilno oskrbovati?

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Izgojevalno obrezovanje vejine krone na peškarjih (jabolčnem in hruševem sadnem drevji) traja po okoliščinah 5 do 7 let vsako leto. Vedeti nam je pa tudi še, da, kolikor pravilneje in hitreje kaka sadna vrsta ali sorta uže po svojih naravnih svojstvih raste in se čvrsteje razvija, toliko preje more in mora se tudi izgojevalno obrezovanje njene vejine krone polagoma opuščati ter slednjič dovršeno opustiti; a nasprotno pa, kolikor šibkeja in slabeja ter nepravilneja je naravna rast kake sadne vrste (ali pa tudi posameznih

dreves), toliko dalj časa mora se takemu drevescu njegov vrh leto za letom pravilno izgojevalno obrezovati, da se mu tako polagoma lepa oblika, krepka rast in obilna rodovitnost — zagotovi.

Pa tudi po preteku ravno omenjenega časa za izgojevanje vejinih drevesnih kron odločenega, ne sme se obrezovanje taistih kar na mah popolno in totalno opustiti; to zgoditi se ima le polagoma. Domači sadjerejec naj z rezjo (obrezovanjem) eno leto popolnem preneha, da se prepriča, kako bode se drevo v svoji vejini kroni samo ob sebi razvijalo; ako se prikaže ob tem potreba, naj v prihodnjem letu na drevesnem vrhu tu in tam zopet kaj skrajša, ter vse nepotrebne izrastke popolnem odstrani.

Koščičasto sadno drevje gledé izgojevalnega obrezovanja vejine krone od domačega sadjerejca veliko manj truda in pozornosti zahteva, nego peškovci. Koščičarji rastó veliko hitreje in uže po naravi sami nekako bolj pravilno vejino krono razvijajo, nego peškovci. Pri koščičarjih nam je odstranjevati z izgojevalnem obrezovanjem iz njihovih vejinih kron le pregosto rasteče in ne na pravih krajih ali mestih se nepravilno razvijajoče poganjke, kakor tudi vse one veje, mladike in veje, kateri so trpeli po zmrzlini ali pozebu in — delo je pri kraji.

Ježičarji (orehi in kostanji) naj se v njihovih vejinih kronah izgojevalno obrezujejo vselej le ob onem času, ko so ravno vegetirati, ali kakor rečemo, poganjati začeli, da tako ne njihov les in tudi ne njihovi popki za vsahnelostjo ne trpé.

Še neke napake, katera je prav rada domačim sadjerejcem pri izgojevalnem obrezovanji vejinih kron sadnega drevja skoraj splošno v navadi, mi je na tem mestu omeniti. Ta-le je: Marsikak domač sadjerejec pred vsem vso svojo pozornost in skrb v to obrača, da pri mladih sadnih drevescih prec iz začetka vse male stranske poganjke na vejah in večjih češuljah drevesne vrhove krone od spodaj na vzgor tako odstranjuje, da so potem ti drevesni deli na dotičnih mestih popolnem goli in obriti videti. Tako oguljeno sadno drevó z brezštevilnimi ranami na spodnjih delih njegovih stranskih vej ni le za okó neprijetno, nego tako početje je tudi v drugem obziru za domačega sadjerejca in za drevó samo velike in preobčutne škode, kar hočem v sledečem na kratko povedati razložiti.

Ti mali stranski izrastki so prvi začetniki k drevesni rodovitnosti, so prvi sadni sterži, na katerih se cvetni popki in v posledici tudi prvi sadeži razvijo, kateri se — v še ne preobsežnem in ne pregostem drevesnem vrhu brez posebne nesreče navadno vselej prav dobro obnesó, razvijó in tudi dozoré. Med temi malimi stranskimi poganjki nahajajo se uže pogostoma rodni izrastki s kratkimi listnimi popki, kateri se v prave, sadne strže spremené, v par letih gotovo cvetó in sad rodé. Kdor vse take izrastke raz spodnjih delov stranskih vrhovih vej sadnega drevja sproti odstranjuje, mora potem na vsak način in brezpogojno dalj časa na rodovitnost takega drevesa brezvspešno čakati, kot bi to sicer bilo, na kar pa še sam pri takem svojem škodljivem postopanji gotovo nikdar mislil ni.

(Dalje prihodnjič.)

Strosmajerjev govor

pri otvorenji galerije slik v Zagrebu 9. u. m.

Prečastite gospé! Spoštovana gospôda in prijatelji! Kakor red zahteva, bi Vam moral sedaj prečitati svoj na današnji dan pripravljen govor; toda naj se mi ne zameri, če tega ne storim, kajti jaz nisem govornik te vrste, pač pa nekak improvizator, ki pové, kar mu ravno na jezik pride.

Jugoslovanska akademija ima navado, vsako leto ob tem času napraviti shod, kjer se prerešetuje delovanje in postopanje njeno v teku minulega leta. Hvala Bogu, naša akademija sme se z mirno vestjo in ponosom ozirati na preteklost svojo. Čuvala nam je našo čast in našo slavo, kar je spolnovala z nečuvano marljivostjo in silno požrtovalnostjo, kar nam priča veliko število znanstvenih knjig po njej izdanih. Kakor skrbna mati, goji ona z enako ljubeznijo filozofijo, zgodovino in naravoslovje, s čemur si je tudi uže ljubezen vseh omikancev pridobila. Iz zgodovine nabrala je dogodke po domačem polji, ki bodo prednikom na slavo, nam in potomcem pa na korist. Sad vsega tega priznanja vrednega delovanja akademije je zgodovina hrvatskega naroda, spisana od moža (Smičiklas), katerega poleg temeljite učenosti krasi tudi skromna ponižnost. Pozdravljam ga iz celega srca kot najmlajšega akademika!

Gledé našega narodnega jezika, čegar blagoglasje se po vsi pravici sme z onim laškega jezika meriti, akademija tudi uže lahko odlično delo pokaže. Slovar namreč pričela je izdajati, ki nam bo prav v pravem pomenu besede „monumentum aere perennius“ (spominek bolj trajajoč nego bi bil iz grude vlit). Če tudi so misli o delovanji akademije jako različne, nič ne dé, vsem še Bog ne vstreže.

Francoska akademija bila je ves čas kraj, kjer so se družili največi učenjaki, in vendar so ljudje, ki jih ne priznavajo za take. Moja misel je pa ta, da je ona še dandanes največji hram učenosti in najpomenljivejši znanstveni zavod na svetu. Če se ji je toraj i pri nas ugovarjati jelo, bili so temu ugovarjanji prav izvestno najčistejši nameni povod, da bi se ravno to, kar po mislih nekaterih še ni dobro, popravilo. Sploh ima vêda pri nas silno težavno stališče, ker se mora riti skozi bêdo in pomanjkanje našega naroda; zarad tega tudi le enega nimamo, kateri bi svoje vednosti edino le znanstvenemu delovanju posvetiti zamogel. Ni ga še bilo do sedaj moža med nami, da bi bil spisal knjigo, katera bi bila vse druge prekosila.

Akademija praznuje danes in se raduje svojih pridobitev. Iz tega namena sklicala se je seja. Ob enem blagoslovilo se bode poslopje, katero si je ona za svoje potrebe postavila. O naj bi še veliko takih poslopij dvignilo se iz tal glavnega mesta Zagreba.

Častita gospôda! Moj prijatelj spominjal se je žalostnega dogodka, ki nas je prehitel pred štirimi leti v našem prelepem glavnem mestu. Bog včasih narodom hude in britke skušnje naklada, toda kar z eno roko vzame, stokrat z drugo povrne. Glejte ga Zagreb, dvignil se je iz razvalin, kakor tič Feniks iz ognja, pomlajen, ozaljšan in lepši, kakor je bil! Hvala v tem oziru gre presvitlemu kralju Francu Jožefu. Prvi je bil on, ki je prihitel hrvatskemu narodu na pomoč, narodu, ki je bil uže od nekdaj najlojalnejši narod, kar se jih druži pod mogočnim žezlom avstrijskim, ter je to svojo udanost in zvestobo uže sto- in stokrat kralju dokazal. Nihče toraj nima pravice, očitati mu nelojalnosti! Darilo, katero je presvitli kralj akademiji toraj naklonil, je bilo v resnici kraljevo!

Hvala pa tudi naši deželni vladi, katera je ob času bana Mažuranića mnogo pripomogla, da se je poslopje akademiji sploh staviti začelo. Zatoraj rečem: oblast je lepa in velika reč na svetu. Blagor mu, komur jo je Bog podelil in spoštuje naj jo in ceni kakor božje darilo. Bog naj toraj vlado blagoslovi, da bi taista nikdar ne zamenjala svoje oblasti s strastjo.

*

Prav lepa zahvala spodobi se pa Zagrebu samemu, ne morda, ker je v sijajnem sprejemu moje osebe častil in slavil znanost, temveč, ker taisto povsod krepko in po svoji moči podpira. Zagreb je prepustil najlepši prostor znanosti in umetnosti brezplačno, za kar mu bodi prav posebna zahvala.

Hvala tudi bratom Slovencem, ki so prišli vdeleževati se slavnosti in so s tem sijajno dokazali, da mala reka ne more nikakor ločiti sinov ene in iste matere!

Hvala predsedniku akademije, čegar požrtovalnost in marljivost pospeševali ste dovršitev stavbe. Hvala tudi obema arhitektoma Schmidtu in Bolletu!

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbor kranjski.

Iz 14. seje deželnega zbora 18. oktobra.

(Dalje.)

Sprejmó se toraj sledeči predlogi finančnega odseka:

1. Skupna potrebščina deželnega zaklada za leto 1885. v znesku 525.635 gold. 27¼ kr. in dohodki v znesku 137.540 gold. 24½ kr. se potrdijo.

2. Za potrebno zaklado primanjkave v znesku 388.025 gold. 2¾ kr. naj se za leto 1885. pobira:

a) 20% priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa;

b) samostojna naklada 3 gold. od vsakega hektolitra porabljenih žganih pijač;

c) 21% priklada na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikladami vred;

d) konečna primanjkava pokrije se iz obstoječe blagajnične gotovine.

3. Dežela se ob enem zaveže, povrniti one deželne naklade od žganih pijač, ki se plačujejo v Ljubljani, v slučajih, v katerih mora mestna občina ljubljanska mestne doklade po obstoječih ukazih povrniti, da bodo te deželne naklade zadevale le porabo.

4. Deželni odbor je pooblaščen in se mu ukazuje, da v zvezi z visoko deželno vlado izdela potrebne ukaze in postopanje gledé prestopkov, ki zadevajo samostojne naklade.

5. Deželnemu odboru se naroča, da preskrbi Najvišje dovoljenje za sklepe pod 2. a), b), c) in 3.

Prične se potem obravnava o lastni režiji v blaznici na Studencu. Poročevalec gosp. Detela v imenu odsekove večine predlaga:

„Slavni deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, da stopi s kongregacijo usmiljenih sestrá v dogovor gledé premembe dotične pogodbe z dné 21. avgusta 1880. leta v ta namen, da se več toček dotične tarife zniža, na podlagi deželnemu odboru podane ponudbe z dné 25. septembra, št. 691, kakor tudi gledé v tej zadevi pridobljenega gradiva, ter da sklene z omenjeno kongregacijo za deželni zaklad ugodnejšo pogodbo zaradi hrane in postrežbe za blazne na Studenci.

V tem slučaji pa, ako bi se deželnemu odboru to ne posrečilo, se isti pooblasti, da redu usmiljenih sestrá pogodbo z dné 21. avgusta 1880. do 15. avgusta prihodnjega leta odpové“.

Za njim obširneje govori poročevalec manjšine dr. vit. Bleiweis tako-le:

Iz stališča previdno računajočega deželnega poslanca moral sem z ozirom na ogromne stroške, katere plačuje naša revna dežela vsako leto za oskrbovanje blaznih, staviti lansko leto predlog, naj se vpelje na Studenci lastna režija. Veliko let uže delujem v blaznicah, osem let na Studenci, mislil sem toraj in imel nado, da vsled mojih praktičnih skušenj in dobrih informacij mi pač ne bode treba zagovarjati danes stališča manjšine odseka v ta namen izvoljenega. Na drugo stran moral sem pa tudi pričakovati, da se mi bode od vseh strani vsaj to pripoznalo, da sem storil le svojo dolžnost kot deželni poslanec, ko sem hotel po tem načinu odbremeniti deželo. A varal sem se, razposlal se je mojim gospodom kolegom in tudi drugim osebam po deželi neki pamflet, v katerem je nakopičono toliko neresničnosti in zvijače, ob enem pa tudi se mi je očitalo, da sem imel pri stavljenji svojega predloga dvojni namen, odpraviti usmiljene sestre iz dežele in sebi kaj prislužiti. To je nesramno in neopravičeno natolcevanje in jaz bi želel, da bi se bil podpisal skladatelj tega pamfleta, kakor se to spodobi poštenjaku. Razvidno je pa ravno iz tega pamfleta, da je moj predlog zadel v centrum, ker se je oglasila kot anonimus najbolj prizadeta osoba in znano je vsem, da se oglasi taisti, kateremn se stopi na prste. Ko sem stavil predlog, imel sem dvojni namen, prvič prihraniti deželi vsako leto veliko svoto, drugič koristiti bolnikom in zavodu. Navesti hočem le nekatere točke, da bodete razvideli, koliko preveč plača dežela na leto najemniku. Celi inventar na Studenci znaša 10.790 gold. 23 kr. V tem inventaru znašajo one stvari, katere se morajo vsako drugo ali tretje leto popraviti ali ponoviti 3599 gold. 86 kr. Celi drugi inventar, to so postelje, mize, postelna odeja ne potrebuje poprave ali obnovitve deset in več let, in vendar plačuje dežela redno za vzdrževanje inventara, katero reprezentuje svoto 10.797 gold. 23 kr., vsako leto nad 3000 gold., toraj več kot 33%. Druga velikanska svota je hrana za umobolne, za katero plačuje zdaj dežela vsako leto za 100 bolnikov 11.520 gld., pri lastni režiji pa bi znašala hrana za 100 umobolnih s kruhom in vinom vred 8946 gold. Ako se pa še oziramo na sosedne dežele, v katerih je lastna režija v blaznicah uže z vspehom vpeljana, posebno na celovško blaznico, vidimo, da se ondi bolniki še veliko bolj po ceni oskrbujejo, da so tam cene za posamesna jedila izdatno manjša, kakor pri nas, in da bi naš sedanji jedilni list veljal za osobo le 19⁵⁄₁₀ kr. na dan, skupna svota izdatka za hrano umobolnih bi se zmanjšala od od 8946 gold. na 7506 gold. Prištedilo bi se toraj vsako leto pri hrani umobolnih 4000 gold., o resnici moje trditve se lahko vsak prepriča iz računov in cen, katere je poslalo vodstvo blaznice ter magistrat celovški. A tudi pri drugih potrebščinah režije se zamore še mnogo prihraniti, temu ni oporekel ne en član dotičnega odseka, vendar se ne bodem spuščal v podrobnosti tega računa, omenil sem le glavne režijne točke, iz katerih se razvidi velika korist lastne režije. Preidem zdaj na dohodek, ki bi ga imela dežela pri lastni režiji od gospodarstva, namreč dohodek iz hleva, polja in vrta.

Čeravno se moj račun, katerega so potrdili izvedenci, kojim je znan svet in okoliščine posestva na Studenci, se ni vjemal z nazori odsekove večine, vendar ne polagam toliko vrednosti na denarni vspeh gospodarstva, katerega sem pa vendar nastavil s pritrjenjem odseka na 600 gold., poglaviten dobiček pri gospodarstvu pride bolnikom na korist. Tukaj je v prvi vrsti psihiatričen vspeh merodajen in velike vrednosti.

V novejšem času se po vseh deželah ne zida več velikanskih hiš za dragi denar, povsod se zdaj izdelujejo bolj po ceni kolonije, v katerih se blazni izdatno porabijo pri celi ekonomiji v hlevu in celó pri raznih, s kmetijstvom združenih obrtih. Taka kolonija je v Altscherbitzu na južnem Nemškem, dospeli so tam uže skoro do vspeha, da bodejo kmalu brez deželnih doneskov oskrbovali 300 bolnikov, kateri si bodo sami za-

služili svojo oskrbovalnino. Isto sklenili so letos v deželnem zboru nižjeavstrijskem, ter bodejo po tej poti ne samo dosegli hitreje povoljnega vspeha v ozdravljenji, ampak tudi bolj ceneje oskrbovali bolnike. V tem tiči velika korist lastne režije, na Studenci je vedno do 20 blaznih za delo pripravnih na razpolaganje, teh bi lahko porabili pri izdelovanji in vzdrževanji inventara, na polju in travnikih, v hlevu, kuhinji in pri perilu. Zdaj pa pri vseh teh delih ni mogoče, najemnik rabi bolnike le tam, ker mu to kaže lastna korist, in to je še odvisno od njegove dobre volje. Pač je v pogodbi izrečeno, da ima oškodovati delajoče blazne, kar tudi stori, a nikjer ne stoji, da jih mora rabiti. V hlevu, kuhinji, pri perilu in inventaru ne dobivajo za to pripravni bolniki dela pri najemniku, ker mu to ne kaže, vsled tega ostane velik del blaznih brez dela, to je pa škodljivo umobolnim, zakasni ali onemogoči ozdravljevanje, kar je na škodo fondu. A tudi dostojno gospodarstvo ovira psihiatričen vspeh, celó osobje na Studenci, od prvega strežaja do zadnjega hlapca je v službi najemnika, on prosto disponira z strežajskim osobjem, jim odkaže dela, katera so dostikrat v protislovji z njihovimi dolžnostmi, kot strežaji. Tudi imajo naravno le bolj korist svojega jih plačujočega gospodarja pred očmi in se manj ozirajo na potrebe bolnikov. Pritožbe zaradi slabe hrane od strani bolnikov strežaji le redkokrat oglašajo, ker bi tako oškodovali gospodarja. Da je pa dobro in le enemu gospodarju podložno strežajstvo prvo in glavno načelo dobro vredjene blaznice, pripozná celi izobraženi svet, zaradi tega se tudi strežaji v blaznicah bolje plačujejo in so se celó ustanovile šole za odgojitev dobrih blažničnih strežajev.

Zabavne stvari.

Zamet v stepah.

Poljski spisal Mihal Grabowski, preložil L. G. Podgoričan.

(Dalje.)

Takovo je Smilaščino videl tudi moj brat. Ko je bil prišel domóv, pripovedal je o tej Ameriki, kakor da je sam našel jo, nagovarjal je očeta, naj posestvo kupi v teh krajih. To bi ne bilo težko bilo očetu; imel je dosti novcev na obrestih; ali ni hotel drugam vtikati jih; zdelo se mu je, da so najvarnejši v rokah vlastelinov, ki je posojal jim denar, ker gledé na davne čase, o spominu na premoč do krutih Turkov in Švedov, ni vdal se o nobeni priliki, da bi nečast bila godila se imenom, ki so proslavila se s Turki in Švedi. Kesnejše se je preveril, da po Stanislavovskem pojasnilu, po naukih francoske ravnopravnosti teh imen lastniki niso verovali, da bi jim bilo treba kaj skrbeti zoper nečast; ko pa so bili sami sebe jeli prizanesljivo soditi, dospeli so skoro do tiste nečesti in do tistega zaničljivega predsodka, ki ga sploh uživajo. Mojega očeta, kar je sam priznaval, ni premikalo, naj v zemljo zakoplje kako znatno istino; ni ljubilo se mu, da bi bil posestvo kupil v daljnem kraji; — moral bi ga bil prepustiti sinom, ter slovo dati skrbi za mladi, še neizkušeni plod svojega zakona, ne bil bi jim več mogel biti za petami zgodnja leta njih života. Ali učinil je očetovski: zaupal je te misli svojih sinov tistemu, ki je bil posestvo v Smilanščini nasvetoval njemu in bratom, ki so goreče zagovarjali njega nasvèt. Priznal jim je, da ne bi rad naselil jih daleč od sebe, obečal je, da jim v sosedstvu preskrbí vasí — ali ker je moj starejši brat (ta, ki je bil vrnil se sè svojega pota) imel dosti velik vpliv na očeta in ker je oča najraji imel ga med svojimi otroci in največ upal mu, vdal se je in osobno šel ogledat okolico, ki je tako hvalil mu jo sin.

Smilanščina je sè svojim obrazom očetu pregnala obotavost. Ali očarala ga je z nekim drugim, nego s pisanimi prizori. Poznal je, da krije v svojem osrčji velike gospodarske koristi. Zemlja je tam bila res deviška; to je bila čisto črna prst, ki je nebo vsako leto posebe ojačilo jo — ne samo z listjem gostih lesov, kakor s kakim svežim gnojem, temuč tudi z listom — kakor nalašč povsodi po polji razsajenih hrastov, da so nekateri kraji podobni bili vsi tisti čudoviti redki dobravi; takisto je priroda tvorila i najbohotnejše travnike in samorastle lazí, ki ni treba bilo trebiti jih. Celi travniki detelje so na široko in daleč raztezali se ob rekah in po dnu vlažnih jarkov, a vse to bogatstvo z vodami, sè senom, s poljem in z lesovi je večalo to, ker je bilo vse na meji golih, suhotnih in malo rodovitih step. — Tudi narod je po godu bil mojemu oči. Nekov kmet je živel družabno. Na tistem dvoru je stalo nekoliko koč, v katerih je bivalo več pooženjenih sinov in pomoženih hčerí; ali vsi so bili tista družina in sedeli so za tisto mizo o poludne in o večerji. Sredi kroga med otroci in vnuki je sedela mati v belem resastem robci, oča pa je gori in doli hodil po izbi, kakor kak očak, v sinjem županu,*) na glavi je imel čapko iz kože, kakoršne imajo siva krimska jagnjeta, a v roci je imel sè srebrom okovano palico. Ko je moj oča pohajal vasí in prišel zdaj v to, zdaj v to selo, stopil je v hišo, ki je slučaj odločil mu jo, ali vselej ga je z veseljem sprejel gospodar, peljal v najboljše bivališče in vse prepustil mu, dal je sena in ovsa konjem, a ko je videl sluge plemenitega prišleca (o takih prilikah je bilo vse plemenito), ukazal je soprogi in hčeri, naj prineseti surovega masla, „saj znaš“ — dejal je — „Leh o petkih ne jé slanine.“ Število kovčegov, žitnic, kašč je pričalo lastnikovo bogatstvo. Kedar je kateri teh gostoljubnih gospodarjev zvedel, zakaj potuje moj oča, nagovarjal ga je, naj kupi vas, kjer je kmet, — trdil je, da bi rad, da bi oča bil njegov vlastelin. Spominjali so se tistih časov, ko so Ljubomirci bili njih gospodarji. Priznavali so sami — ta čas, da je ubožcu promenila se usoda o vladí Potemkinovskih nastopnikov (sukcesor), bogatinu pa, da je ostala takova, kakoršna je bila popreje, splačevalo se je kmetu in gospodu, časi je po sto rubljev plačevala koča, zato pa je ni tlačilo nikakoršno drugo breme; ali slutili so, da tako ne more dolgo časa ostati več. Radi bi bili dobili, kar so trdili, popotnega gospoda, to je takega, da bi med njimi bival in sam vladal jih.

Tačas je največa posebnost bila to, da je človek kje tam najlaže, tako rekoč — zamán kupil taka dobra posestva, v takem mičnem kraji. Dobili so bili sveže posestvo dediči kneza Potemkina Tavriškega, ali ne, da bi jih zaničevali, lehko priznavamo, da niso znali, kaj imajo v lasti, kakor tudi knez Ksaverij ni znal, česa je znebil se. Potemkinom nastopniki so bili visoki ruski gospodje; v lasti níso imeli, razen svoje premične imovine, nikoli nič drugega, zato niso do céla poznali ni pravih sredstev, niti — koliko so vredna zemska imanija; vikli **) so bili samo dragemu životu, velikim stroškom, in ker niso znali, kako bi jih večali, znebljali so se vasi za vasjo. Prodajali so sela, zdelo se jim je, da je najumnejše gospodarstvo to, in drug drugemu so hvalili se, ko so se razgovarjali o tej čudoviti razprodaji. Morda so političnе misli (nazori) nagibale jih do takih prodaj, ali ta politika je odganjala kupce. Moj oča je na ponudbo dobil nekoliko najlepših vasí, cena ni bila

*) Župan je dolga Staropoljska vrhna suknja.

**) Belokranjsk izraz — vikel, a, o, to je, vajen, a, o.

visoka in plačilo je bilo odločeno, da mora vsakih deset let obrok oddati kupec, in kar je bil jako pošten odlok, da sme v last vzeti vasí takoj in da ni treba nikakega plačila precéj, prve pogodbe popiri so odjenjali in odnehavali do menj, nego do četrtega dela vrednosti. Drugi so tudi tako plačevali posestva; nekateri, ki so po vaséh drugega naroda našli toliko, kolikor so kupili ga, ti so imeli pravico in odpeljali razmerno množino duš na stepe Herzonskega gubernija; za otesani les in za pridelke dveh, treh let so skupili toliko, da so dolg plačali. Ali naš oča je premislil vse to in varen hotel biti, za tega del ni upal hudo zadolžiti se; kupil je samo eno vas, ki je v njej bilo prav tisoč duš, imé je bilo jej Krasnojar.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 6. dec. (*Državni zbor.*) Pretekli četrtek dne 4. t. m. pričel je državni zbor zopet svoje zborovanje. Poslancev bilo je navzočih v obilnem številu, Slovenci izrekoma bili so prišli vsi, sicer pa so bili sedeži na levi strani zbornice še bolj gosto zasedeni, kakor na desnici. Poslušalcev bilo je na obeh galerijah začetkom seje mnogo, ker pa v obravnavi ni bilo nobenega zanimivega predmeta, so se poslušalci kmalu zgubili.

Zborovanje pričel je predsednik ob 11. uri in 25 minut z nagovorom, v katerem pred vsem naznanja, da je povodom rojstnega dneva cesarjevega in godu cesaričnega v imenu državnega zbora izrekel vošila, dalje se spominja med tem časom umrlih poslancev Claudija in dr. Kliera.

Predsednik potem naznanja še druge premembe med poslanci, in to: da je poslanec grof Harrach vsled svojega poklica kot dedni ud gosposke zbornice svoj mandat kot poslanec kmetijskih občin Kraljevo-Graških odložil.

Dalje sta poslanca Bartmanski in dr. Jeřabek odložila svoje mandate; tudi poslanec J. Schier je po tem, ko je bil za Budjevice na mesto umrlega Claudia izvoljen, odložil svoj mandat kot poslanec trgovinske zbornice.

Na mesto dr. Jeřabeka je bil izvoljen Jos. Dürich, na mesto Bartmanskega pa dr. vit. Starzynski; dalje so bili izvoljeni: v 1. volilnem okraju dunajskem dr. Kopp, na mesto tega pa v 6. dunajskem okraji W. Neuber, na mesto umrlega poslanca J. Urbaneka: dr. J. Hanisch, na mesto dne 7. maja t. l. odstopivšega H. Reschauerja zopet on sam, ki je pa dne 23. t. m. svoj mandat zopet odložil; dalje: na mesto umrlega viteza Tovarnicki-a K. Bartoszewski, na mesto odstopivšega viteza Zacharievicza dr. K. Lewakowski, na mesto odstopivšega dr. viteza Krystofowicza Jak. baron Romaszkan.

Po tem sledile so obljube navzočih novoizvoljencev. — Poslancema Jiřečeku in Schönererju privolil je predsednik po tridnevni dopust. Dalje naznanja predsednik, da je gosposka zbornica 14 sklepom državnega zbora pritrdila, dalje navede one sklepe, kateri so zadobili Najvišje potrjenje, in pa vse one predmete, ki so od različnih ministrov došli predsedništvu, potem pa prebere zapisnikar vse one dopise, ki zadevajo predloge, o katerih je treba obravnave zbornice.

Dve okrajni sodniji zahtevate, da se dovoli sodnijsko postopanje zoper poslanca Dobelhamerja in grofa Tarnowskega.

Nadalje bere kratko po svoji vsebini 21 peticij, dalje več predlogov in pa interpelacijo dr. Herbsta zarad podaljšanja severne železnice.

Pred prehodom na dnevni red govori še ministerski predsednik grof Taaffe in oziroma bere utemeljenje one podpore, katera se je privolila Galiciji zarad škode po letošnjih povodnjah, katere podpore bo imel odobriti državni zbor. Za ministerskem predsednikom pa predloži in pojasnuje finančni minister Dunajewski državni proračun za leto 1855. s skupno potrebščino 519,893.166 gold. in s skupno zalogo 504,816.961 gold., tedaj s skupno primanjkavo 15.076.205 gold., razmera redne potrebščine nasproti redni zalogi pa kaže za prihodnje leto primanjkljej samo v svoti 1,390.232 gold., tedaj smo uže blizo ravnotežja v državnem gospodarstvu.

Današnja seja ni imela zanimivega dnevnega reda in vendar se je obravnava sukala tako, da bi bila kmalu postala pomenljiva. — Levičarji, ki neumorno vrtajo in rijejo, kako bi napravili zadrege večini ali vladi in ki so v ta namen uže stavili lepo vrsto predlogov in interpelacij, na pr. predlog, da naj odsek Kaminski-jev nadaljuje svoje preiskave, ker se je bajé pri nekem shodu v Galiciji čulo, da je „Länderbank“ tudi drugemu poslancu naklonila nagrado 60.000 gold., katero je šele čez več mesecev vrnil; dalje predlog, da naj železniški odsek strogo preiskuje koncesijo neke lokalne železnice pri Ulmu, ker se baje kaže, da koncesija dana zopet „Länderbanki“, ni na postavnem temelju in bo morala država to železnico kmalu prevzeti s prejšnjo škodo, interpeliralo se je zarad železnice, tedaj kakor se vidi, izključno zarad takih vprašanj, pri katerih nekaterim premalo dobička kaže.

Na dnevnem redu današnjem pa je bila tudi postava o dovoljenji „fideikomissa“ (gosposke domačije) za kneza Jurija Lobkovica, bivšega predsednika državnega zbora. — Levičarjem je bilo znano, da je ta naprava marsikomu preveč konservativna, in skušali so za to nenadoma napraviti zmešnjavo in porabiti priliko, ko mnogo vnanjih poslancev še ni navzočih. Oglasi se proti postavi stari Herbst in je vse zlekel na dan, kar stare in nove knjige pišejo zoper fideikomisse (večidel grajščine, katere imajo ostati zmiraj v svoji družini in se ne smejo zato ne zadolžiti, še manj pa prodati); dolgo je govoril in marsikdo ga je poslušal; odgovoril pa mu je minister Pražak, kateremu je zopet odgovarjal in koj po velnicah izsipal svojo „učenost“ neizogibni dr. Menger.

Za tem govoril je še poročevalec dr. Žak in potem predlaga Herbst glasovanje po imenih v nadi, da mu sreča vendar enkrat nakloni tako vroče željeno večino. Pri glasovanji res smo pogrešali mnogo mnogo desničarjev, ker glasoval je vsak, kakor mu drago, pa tudi levičarjev vdeležilo se je glasovanja sila malo. — Prav k sreči glasovalo je za postavo 112 desničarjev, proti nji pa 104 levičarji, tedaj je zmagala desnica samo za pičlih 8 glasov. — Čeravno postava sama ni pomenljiva, zagnali bi bili levičarji grozovit hrup, če bi bili oni zmagali; desnica razpada, ministerstvo mora odstopiti, in enakih glasov in gradiva za prihodnje volitve bili bi čuli na cente v vseh levičarskih govorih in časnikih.

Pri tretjem branji te postave v torek zna se boj ponoviti.

Iz Ljubljane. (*Mestni zbor ljubljanski*) sklepal in sklenil je 2. dne t. m. o napravi nemške ljudske šole v Ljubljani, tedaj o predmetu velike važnosti, krog katerega se vrtijo razprave političnih naših krogov od onega časa, ko je nad sto ljubljanskih meščanov pri deželnem šolskem svetu vložilo prošnjo za nemško ljudsko šolo in še bolj po onem sklepu ljubljanske hranilnice, po katerem namerava ustanoviti in vzdrževati v Ljubljani nemško ljudsko šolo. S prvo prošnjo se mestni

odbor formalno menda ni pečal, ali je mestni šolski svèt uže rešil dotični nalog dan mu iz deželnega šolskega sveta, pa nam ni znano, toliko pa smo čuli, da do 18. oktobra t. l. mestni šolski svèt deželnemu šolskemu svetu še ni podal onega gradiva, katero je ta zahteval.

S sklepom ljubljanske hranilnice pa se je mestni odbor uže pečal odgovorivši na-nj s protestom, ker je mesto samo pripravljeno, napraviti nemško ljudsko šolo, če bi bila potrebna.

Naučni minister je pa posebno naredbo povodom sklepa o vpeljavi slovenskega učnega jezika naročil, da se to sme samo tedaj zgoditi, če se ob enem z ustanovitvijo nemške ljudske šole v Ljubljani skrbi za poduk otrok nemške narodnosti. — To štreno imel bi bil razmotati v svojem zadnjem zborovanji, toda ni jo razmotal, ker jo večina zborova ni poprijela na pravem koncu.

Jedro vprašanja ima dve polovici, katere prva je ta-le:

a) Hočemo li onim Ljubljančanom, ki hočejo in postavno smejo zahtevati tukaj nemško ljudsko šolo, biti pravični prostovoljno?

b) Hočemo li, da se takoj v vse druge ljubljanske ljudske šole vpelje slovenščina kot učni jezik?

Gledé prvega vprašanja ni dvomiti in tudi dokazov imamo več kot dovolj, posebno pa za vse one, ki so v Ljubljani živeli ali živé, se lahko prime z roke, da je tukaj dosti ljudí, ki postavno smejo zahtevati nemško ljudsko šolo, če pa je to tako, tedaj vendar mi toliko zatirani Slovenci ne smemo posnemati svojih nasprotnikov v tem, da zmiraj in povsod braneči narodno enakopravnost tudi le z najmanjšo krivico proti drugi narodnosti skrunimo svoje dosedanje stališče, po katerem zahtevamo, pa tudi priznavamo „vsakemu svoje“.

Nravno vrednost pa ima tako priznavanje ptuje pravice samo tedaj, ako je naše priznanje prostovoljno, neprisiljeno.

Po našem prepričanji bi bil tedaj mestni odbor ljubljanski najboljše varoval naše strogo narodno stališče, če bi bil uže začetkom tekočega šolskega leta brez daljnih razprav otvoril na obstoječih ljudskih šolah nemške paralelke za dečke in deklice. — To vsaj sedaj storiti bil je namen odbornika dr. viteza Bleiweisa, kateri je pa dobil samo 7 glasov, namreč: dr. vitez Bleiweis, Murnik, Kušar, Petričič, Pakič, Žužek, Ničman.

Poročevalec dr. Tavčar sicer zoper dr. Bleiweisov predlog ni imel stvarnih ugovorov, kar je navedel v podporo svojega predloga, bile so formalnosti, da potreba nemške šole še ni dokazana po vsaki besedi postave itd., da se ne sme odnehati nobene pičice itd. in iz tega vsega sklepal je, da se zdaj še ne more pritrditi ustanovitvi nemške šole. Ta predlog prejel je konečno tudi slabotno večino 10 glasov. — V interesu mestnega odbora, ki se vendar šteje med one, ki bi v prvi vrsti morali modro in odločno zastopati „narodno enakopravnost“, obžalujemo ta sklep, obžalujemo, da ni prodrl predlog dr. Bleiweisov, in zato tudi obžalujemo, da se je obravnave tako važnega, politično pomenljivega vprašanja vdeležilo primeroma tako malo odbornikov. Po vseh skušnjah je taka pasiviteta napačna, nedoločnost ali kaj temu podobnega, pa nikakor ne pristaja možu, ki stoji sred javnega življenja in ima dolžnost postaviti in potegniti se za pravo svojih volilcev, ako ne drugače vsaj z glasovanjem.

O dr. Zarnikovem predlogu — suhoparnem dnevnem redu niti ne govorimo ne, ker tudi izmed odbornikov spremila sta ga samo dva še s pogrebom.

Da je pa bil edino le dr. vit. Bleiweisov predlog na pravem mestu, kaže tudi uže samo odlašilno glaseč se predlog, katerega se je držala večina, in zato upamo, da bode prihodnja rešitev tega vprašanja uže drugača, da se bode uže strinjala z najnovejšem naročilom deželnega šolskega sveta, ki ustanovitev nemške deške in take dekliške šole do začetka šolskega leta 1885/6 mestnemu odboru naroča, ob enem pa tudi izreka, da se z začetkom nemških ljudskih šol v vseh druzih ljubljanskih ljudskih šolah vpelje slovenščina kot učni jezik.

Pri tako jasnem in pravičnem sklepu deželnega šolskega sveta ne dvomimo, da bi narodni mestni zastop ljubljanski hotel navaliti odgovornost na slovensko stranko, da ni pravična drugim narodom, in da iz gole pravdoljubnosti zadržuje slovenski mladini na ljubljanskih ljudskih šolah slovenščino kot učni jezik!

— (*O državnih poslancih slovenskih*) se nam poroča, da so se koj po svojem prihodu na Dunaji sošli in se posvetovali o tem, kako bodo delali na izvršitev zahtev gledé narodnih pravic Slovencev in pa kako pospeševati gmotne zadeve svojih volilcev. — Pokazalo se je pri dotičnem posvetovanji popolno soglasje vseh slovenskih poslancev. Sledila bodo še daljna posvetovanja, Zagotovljena pa je tudi uže sedaj našim poslancem podpora vsega kluba „desnega središča“. — Prizadevanju naših poslancev želimo najboljšega vspeha.

— (*Knezoškof dr. Misija*) bil je za škofa posvečen preteklo nedeljo v Gradcu; stalno v Ljubljano preseliti se namerava jutri dne 11. decembra, vmeščenje škofovo na ljubljanski škofovski sedež pa se ima vršiti prihodnjo nedeljo dne 14. t. m.

— (*Kanonik in državni poslanec Klun*) bil je vmeščen na Wollwitz-Flachenfeldov kanonikat minulo sredo dne 3. t. m.; v nedeljo pa je bil uže kot zastopnik kapiteljna navzoč pri posvečevanji knezoškofa Misije v Gradcu, kamor se je podal z Dunaja v soboto večer.

— (*Kazenska pravda zoper ljubljanske anarhiste*) se je pričela preteklo soboto v Celovcu, kamor je vabljenih 35 prič. Sodniji predseduje više sodnije svetovalec pl. Schrey, zatožbo pa ima drž. pravdnika namestnik Pajk.

— (*Vreme.*) Tako hudega mraza, kakoršnega smo imeli v Ljubljani preteklo sredo in pa torek in ponedeljek unega tedna, namreč od 14—16° R. mraza ni bilo daleč okrog, pa tudi snega ni padlo tako na debelo. Mraza so imel razun Galicije po druzih naših deželah, tudi v Tirolah, k večem 6° ali pa še manj, ravno taka je s snegom; pri Mariboru, krog Gradca, na gornjem Štajarskem ga ni prav nič, ravno tako na Avstrijskem, Moravskem in Českem, razun na gorovji; tudi na severni strani Semeringa ga je menj, kakor pri in v Ljubljani. Koj 4. dne t. m. pa je nastopilo južno vreme, gorkota nad 0, — in sneg, katerega smo po vseh ljubljanskih ulicah imeli na debelo, postal je plundra, kateri bo le nekoliko treba pomagati, da se pogubi po kanalih, voznikom je pa zaslužek všel — po vodi.

— (*Škof Strossmayer*), častni meščan ljubljanski, daroval je za „Narodni dom“ 300 gold.

— (*Profesor dr. Miklošič*), nov častni meščan ljubljanski, se je tudi zahvalil za skazano mu čast v posebnem pismu, katero sklepa z besedami: Stolno mesto lepe kranjske dežele, prvo mesto našega naroda, bela Ljubljana: Vivat, crescat, floreat! (Naj živi, raste in cvete!)

— Na vabilo podružnice c. kr. kmetijske družbe štajarske v Sevnici predaval bode v nedeljo 14. t. m. popoludne g. Gustav Pirc, tajnik c. k. kmetijske družbe kranjske, v Sevnici o umnem ravnanji z gnojem.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Minuli ponedeljek pretekla so tri leta, odkar je pogorelo gledališče „Ringtheater“ in v

njem nad 400 oseb, katere so skoraj vse pokopane v enem grobu. Pri lepem, gorkem vremenu obiskalo je razun žalujočih tudi veliko druzega občinstva grob ponesrečenih na vélikem pokopališči „Centralfriedhof“. Cesarjevič Rudolf in njegova soproga Štefanija poslala sta prva krasen venec s kamelij in vrtnic na grob ponesrečenih; velik in krasen venec poslal je na grob tudi župan dunajski.

Včerajšnjo zborovanje državnega zbora imelo je rešiti razun privolitve trimesečnega začasnega budgeta precej obširen dnevni red. Iz preteka obravnave posnamemo sledeče:

O začasnem budgetu poročal je grof Henrik Clam, pri razpravi ni govoril nihče, levičarji glasovali so molčé proti, desnica pa vsa za predlog, in s tem je bil ta predmet rešen.

Na noge pa so se levičarji postavili zopet pri tretjem branji postave o ustanovitvi Jurij Lobkovičevega fideikomisa. Ker se je uže zadnjič in tudi danes umaknilo več poslancev, tudi od desnice bilo je glasovanje prav negotovo, število glasov gugalo se je pri glasovanju po imenih do zadnjega, najbolj nevarno je postalo pri črki „S“, konečno je vendar pokazalo, da je za predlog glasovalo 133 poslancev, proti pa 129, tedaj je bila postava sprejeta s pičlo večino 4 glasov. Dalje se je privolilo sodnijsko postopanje zoper toženega poslanca Fürenkranza.

Pri obravnavi postave zarad vračunanja sodnijske prakse in pa disciplinarnega ravnanja s pravnimi praktikanti sprejela se je bistvena sprememba po predlogu dr. Tonklijevem, odbil pa drug predlog levičarja Sturcza z večino 17 glasov.

Postava o premembi odvetniškega reda se je tihoma odstavila od dnevnega reda in se bo obravnavala, pa prej ko ne tudi zavrgla prihodnji petek.

Dopolnilne volitve v 19 odsekov izvršile so se po dogovoru v onem klubu, kateremu je pripadal odstopivši ud.'

Koncem seje vložila sta poslanca Exner in Süss načrt postave o premembi volilnega reda za državne volitve, po katerem se okraji dunajskega mesta uvrsté med mestne volilce, pa sicer tudi hoče prekucniti ves volilni red.

Gradec. — V tukajšnji dvorni in stolni cerkvi vršilo se je to nedeljo slovesno posvečevanje novoimenovanega knezoškofa Ljubljanskega dr. Jakoba Misije. Knezoškof dr. Zwerger je posvečeval s pripomočjo vojnega škofa Gruše in pomočnega škofa Solnograškega Haller-ja. Don Alfonso s soprogo in velika množica ljudstva bila navzoča.

Iz Prage. — Zeló žalostna novica iznemirja tukajšnje, kakor sploh vse češke kroge: Pri mladočeškemu državnemu poslancu generalu Samec-u, ki je na gornjem delu čela nosil mučen spominj svoje vojaške hrabrosti, hud udarec sablje, — kazale so se že nekaj časa znamenja bolezni na možganah. Zadnje dni se je bolezen tako shujšala, da so milovanja vrednega morali spraviti v blaznico. Njegovi prijateljski krogi trdijo, da imajo prav malo upanja, da bi se bolni poslanec še kedaj pozdravil, temveč se bojé, da se mu zdravje nikdar več ne povrne, — morebiti nastopi celó nagla smrt.

Zabiležiti pa imamo še drugo žalostno novico na gospodarskem polji: Poleg ali prav za prav vsled žalostnega stanja sladkorske industrije prešla je tukajšnja mogočna banka „Böhmische Bodenkredit-Bank“ v hude denarne zadregé. Njene delnice, ki so se pred dvemi leti plačevale nad 200 gold., padle so sedaj pod 100 gold. Vender pa ima družba še več premoženja, kakor dolgov in iše samo zato gotovine, da se more rešiti iz začasne zadrege, ni pa nemogoče, da jo te zadrege prisilijo likvidirati, prisilijo likvidirati, to je imetje prodati, dolgove poravnati in potem prenehati. — Firmi bratov Tschinkel je Länderbank pogojno dovolila denarne pomoči, naj večji upniki so baje privolili sprejeti pogoje, da se dogovori z drugimi upniki zvršé, prosi zdaj firma, da upniki za zdaj čakajo s svojimi terjatvami do konca meseca januarija prihodnjega leta.

Ogerska. — Baron Pavel Senyey, najodličnejši katoličan in konservativec izmed ogerskih političnih krogov, imenovan je za najvišjega sodnika dežele „Judex Curiae“ in bode v kratkem tudi imenovan za predsednika ogerske gósposke zbornice. To je politično-najpomenljivejša dogodba na Ogerskem pod ministerskem predsedstvom Tiszovem, kateri je imenovan „kalvinski papež“, bil ves čas največji politični nasprotnik Senyey-ev. To zvezo iskal si je baje Tisza neki v namen, da mu bode mogoče prestrojiti tamošnjo gosposko zbornico, Senyey pa baje zato, da bi na odličnejšem mestu morebiti mogel pripravljati svoji stranki do zmage v svojem času.

Videti pa je, da vsaj za čas življenja sedanjega ministerskega predsednika to ne bo mogoče, ker se ta čuti vsegamogočnega, vsaj se rad kaže nekakovega avstrijskega Bismarka. Snuje še uže tudi izmed vladine stranke neka brezozirno-liberalna stranka, Tisza sam pa se je ponašal v zboru, da se njegove besede tolmačijo po vsej Evropi, tudi je prilično trdil, da prestolni govor cesarjev velja več, kakor cesarjev odgovor dan delegacijam, in da bi bil on prvi, ki bi se ustavil, ako bi hotele delegacije presegati svoj delokrog. Nasproti pa je znano, da „črni baron“ Senyey uživa neomejeno zaupanje in ima največe sočutje v najvišjih, merodajnih krogih.

Nemška. — Zapadno-afrikanska konferenca posvetuje še nadrobnosti vprašanj, katere ima rešiti. Iz razprav se vidi, da bi si Angleška rada priborila največji vpliv v tamošnjem ozemlji; Amerika zagovarja stališče neutralitete reke Congo, druge države, v prvi vrsti Nemška, prizadevajo si priboriti vpliva za-se in oziroma za evropejske države nasproti Angleški. — V državnem zboru in v časnikih nadaljuje se načelna borba prava proti sili Windhorsta in Bismarka. Odločne besede prvega razburile so še bolj silovitega železnega kanclerja, še bolj pa mogočna večina skoraj dveh tretjin, katera je glasovala zoper Bismarka pri predlogu Windhorstovem, da se odpravi postava (Expatriirungs-Gesetz) obrnjena proti katoliški duhovščini. Zato piše Bismarkova „Nordd. Allg. Zeitg.“ o Windhorstovem govoru: „Po svojih govorih, ki cikajo na razdejanje države, je Windhorst, pooblaščenec vojvoda Cumberlandskega, njegovo dedno nasledstvo storil popolnem nemogoče, in če je ta sedaj vso nado zgubil, naj se za to zahvali svojemu pooblaščencu. Združene države ne bodo nikogar trpele v svoji sredi, ki si nalogo stavi, z lece državnega zbora upor zoper cesarja in državo zagovarjati.“

Žitna cena

v Ljubljani 6. decembra 1884.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 34 kr. — banaške 7 gold. 25 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 30 kr. — rži 5 gold 4 kr. — ječmena 4 gold. 71 kr. — prosa 5 gold. 36 kr. — ajde 4 gold. 55 kr. — ovsa 3 gold. 9 kr. — Krompir 2 gold. 86 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Gustav Pirc.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.